

OSNOVNI METODOLOŠKI PODATCI O ISTRAŽIVANJU

Stanko RIHTAR

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Marulićev trg 19/I, 10 000 Zagreb
Stanko.Rihtar@pilar.hr

Renata FRANC

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Marulićev trg 19/I, 10 000 Zagreb
Renata.Franc@pilar.hr

Podatci predočeni i analizirani u radovima u ovom broju časopisa *Bogoslovska smotra* prikupljeni su anketnim ispitivanjem hrvatskih građana u prosincu 2009. godine. Kako bi se adekvatno interpretirao doseg analiza provedenih na tim podacima, u nastavku navodimo osnovne informacije o metodi prikupljanja podataka, planiranom i realiziranom uzorku.

Ispitivanje je provedeno u organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar kao rezultat suradnje na dvama znanstvenim projektima¹, *Supsidijarnost u hrvatskom društvu* (voditelj prof. dr. sc. Stjepan Baloban, Katolički bogoslovni fakultet) i *Društveni stavovi i međugrupni odnosi u hrvatskom društvu* (voditeljica prof. dr. sc. Renata Franc, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar), koji su dio znanstvenog programa Instituta Pilar *Hrvatske vrijednosti u komparativnom kontekstu* (glavni istraživač prof. dr. sc. Ivan Rimac).

Ispitivanje je provedeno na reprezentativnom, višestepno stratificiranom probabilističkom uzorku punoljetnog stanovništva Hrvatske, usmenom anketom u kućanstvima.

¹ Projekte i program financiralo je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

U prvoj etapi je provedena teritorijalna stratifikacija utemeljena na administrativnoj podjeli na županije i homogene regije, izdvojene faktorskom i klaster analizom više od 30 relevantnih demografskih i razvojnih pokazatelja iz popisa stanovništva. U drugoj su etapi regije stratificirane prema stupnju urbaniziranosti naselja koja su njima obuhvaćena (4 kategorije²). Izbor naselja proveden je metodom slučajnog izbora bez povrata, pri čemu je svaka jedinica imala vjerojatnost izbora proporcionalnu broju stanovnika s kojim sudjeluje u nadređenom stratumu. U trećoj su etapi kućanstva u kojima će se provesti anketiranje izabrana slučajnim izborom s popisa adresa na pojedinoj lokaciji. Posljednju etapu, izbor sugovornika unutar izabranog kućanstva, proveli su anketari na terenu koristeći metodu Trol Dahla i Cartera, svojevrsnu verziju latinskog kvadrata kojom se sustavnom rotacijom izbora osigurava reprezentativnost uzorka u odnosu na spolnu i dobnu strukturu populacije (na temelju informacija o brojnosti i spolno/dobnoj strukturi kućanstva dobivenih pri inicijalnom kontaktu upotrebom jedne od ukupno četiriju varijanata izabire se član kućanstva koji će odgovarati na anketu).³

U okviru ispitivanja ukupno je kontaktirano 1609 osoba, od kojih je 62,2% pristalo na anketu. Realizirani uzorak od 1000 sudionika iz 70 naselja, odnosno 100 mikrolokacija (*sample points*) omogućuje zaključivanje o populaciji uz pogrešku u rasponu od +/-3.1%.

Anketiranje su u prosincu 2009. godine proveli educirani anketari, stalni suradnici Instituta Pilar, uz nadzor voditeljice istraživanja i terenskih koordinatora. Pri provođenju anketiranja sudionicima je uvodno objašnjeno da je riječ o anketi kojom se žele upoznati mišljenja i raspoloženje ljudi iz cijele Hrvatske o nizu pitanja i problema te da su u uzorak izabrani sasvim slučajno. Kako bi se umanjila vjerojatnosti davanja neiskrenih ili socijalno poželjnih odgovora, osim što je rečeno da su izabrani slučajnim postupkom, sudionicima je naglašeno i to da je anketiranje anonimno, da anketu nigdje ne potpisuju niti se njihovo ime naknadno bilježi te da se odgovori neće analizirati na pojedinačnoj razini, nego samo kao skupina podataka za statističke obrade.

² Upotrijebljena podjela naselja prema stupnju urbaniziranosti zasniva se na Vreskovoju tipologiji (usp. Milan VRESK, Urbanizacija Hrvatske 1981 – 1991. Osnovni indikatori stupnja, dinamike i karakteristike urbanizacije u: *Geografski glasnik*, 1 [1992.], 54, 99–116), kojom se taj stupanj određuje na temelju kombinacije četiriju pokazatelja: veličine, udjela poljoprivrednog stanovništva, udjela kućanstva bez poljoprivrednog gospodarstva i udjela zaposlenih u mjestu stanovanja.

³ Usp. Verling C. TROLD AHL – Roy E. CARTER Jr., Random selection of respondents within households in phone surveys, u: *Journal of Marketing Research*, 2 (1964.) 1, 71–76; Cecilie GAZIANO, Comparative analysis of within-household respondent selection techniques, u: *Public Opinion Quarterly*, 1 (2005.) 69, 125–157.

Primijenjenim upitnikom obuhvaćeno je 310 varijabli, a pojedinačno je ispitivanje trajalo između 30 i 45 minuta.⁴

Usporedbom struktura realiziranog uzorka i populacije prema relevantnim sociodemografskim pokazateljima utvrđeno je da one odstupaju jedino prema obrazovanju, pa su i pri analizama podatci ponderirani samo prema tomu kriteriju.

⁴ Anketa je osim pitanja koja pokrivaju sadržaj bitan za projekt *Supsidijarnost u hrvatskom društvu* (na koja su odgovori prikazani u ovom broju časopisa) sadržavala i manji broj pitanja za potrebe projekta *Društveni stavovi i međugrupni odnosi u hrvatskom društvu*.